

## МЕТОДИ ЗА ПРОВЕРКА И КОНТРОЛ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО „ОБЩА ТЕОРИЯ НА СЧЕТОВОДНАТА ОТЧЕТНОСТ“

**Красимира Макавеева**

*Варненска търговска гимназия „Георги Сава Раковски“ – Варна*

**Резюме.** С настоящия материал се разглежда проблемът за контрола и оценяването по „Обща теория на счетоводната отчетност“. По време на изследването се уточняват нормативните документи, използвани в професионалното обучение за придобиване на квалификация по професия „Оперативен счетоводител“. Разглежда се тестът като метод за изпитване и контрол и неговото приложение в процеса на обучение.

**Keywords:** docimology, evaluating, monitoring, accounting, vocational education

През последните години ролята на контрола, на изпитването и оценяването на знанията нараства много не само в училище, но и в различни сфери на обществения живот. Това е причината вниманието да се насочи към различни аспекти на изпитването.

Терминът доцимология има гръцки произход, „докиме“ – изпитване. Оттук доцимологията – наука, която изяснява системата и формите на изпитите и изпитването, начините на оценяване на знанията, проявите на субективизъм на екзаминатора при оценяване, а също така и възможностите, които могат да осигурят по-голяма обективност на оценката.

При съвременните условия за формиране на личността изпитът, изпитването и оценката на усвоените знания, умения и навици придобиват все по-голямо значение, защото чрез тях подрастващият формира значителни компоненти на самосъзнанието си, формира критерии за самооценка, съпоставя социалната и психическата значимост на постиженията си с тези на другите и се подготвя за усложнение на високоблагородни социални функции, които е призван да изпълнява. Следователно без изпитите, без контрола, без обществената оценка, без използването на определена мярка ще се затрудни формирането на личността, а това придава още по-голяма стойност на доцимологическите изследвания<sup>1</sup>.

Оценяването е сложна, отговорна и деликатна дейност, която не може да се поверява на всекиго. *Оценяването на обучението* е предимно външно ориен-

тирано (оценява се отвън това, което е усвоено – факти, събития, отношения, формирани способности и т.н.). *Вътрешно оценяване* – самооценката на учениците и оценката на учителите в оперативен, непрекъснат план.

Оценката има гносеологична, дидактическа, контролно-осведомителна, възпитателна, диагностична и прогностична, регулираща и селективна, стимулираща, формираща функция.

Видовете контрол, които познаваме, са предварителен, текущ и заключителен. Изискванията към него са да е системен, всестраничен и индивидуален.

*Стратегиите, които се използват за оценяване, са:*

– Текущо (диагностично оценяване) – регулира процеса на обучението, идентифицира затрудненията и тяхното преодоляване.

– Нормативно оценяване – резултатите на всеки се сравняват с резултатите на някаква предварително избрана групи обекти.

– Критериално оценяване – резултатът от измерването се сравнява с някакви предварително формулирани цели или поведенчески модели.

– Профилирано оценяване – отнася се до усвояването на ограничен обем учебно съдържание<sup>2</sup>.

За да може оценяването да бъде обективно, то трябва да бъде „сложено“ в определени параметри, да се използват еднакви методи за оценяване на постиженията на учениците, да се търсят определени постигнати резултати. За да стане всичко това, в помощ на учителя са държавните документи, свързани с придобиването на степен на квалификация по професията<sup>3</sup>, мястото учебния предмет в целия курс на обучение<sup>4</sup> учебния материал, който трябва да се усвои по определен учебен предмет<sup>5</sup>.

Така в ДООИ – държавните образователни изисквания, са засегнати целите на обучение за професия „Оперативен счетоводител“, както и резултатите от процеса на обучение – знае характеристиката на отчетните обекти в предприятието и тяхната класификация; спазва изискванията и регламентите на нормативните актове за признаване, оценка и счетоводно отчитане на отчетните обекти в предприятието; познава правилата за организация на счетоводната дейност във всички сфери на стопанството; планира и организира своята дейност в съответствие със сроковете, които са нормативно определени или поставени от прекия ръководител; съставя, обработва, сортира и съхранява работна (счетоводна) документация на конкретно работно място в предприятието и т.н.<sup>3</sup>

Учебният план е документът, който показва как ще бъде разпределено учебното съдържание между предметите, за да бъдат постигнати горепосочените цели.

Учебната програма по „Обща теория на счетоводната отчетност“ има за цел да даде на учениците необходимите знания за: мястото, ролята и значението на счетоводната отчетност в управлението на фирмата, основните обекти

на счетоводството, същността и предназначението на счетоводните документи и счетоводните сметки, текущото и периодичното счетоводно отчитане на дейността, елементите на годишния счетоводен отчет<sup>5</sup>. Учебната програма ни показва как са разпределени часовете по конкретния учебен предмет. Така за „Обща теория на счетоводната отчетност“ на всяка урочна единица са посочени брой часове за нови знания и брой часове за упражнение. В часовете за упражнение може да се приложи оценяването. Да се провери до каква степен учениците са усвоили учебния материал, доколко умеят да прилагат нормативните документи, да водят счетоводни сметки, попълват вярно и точно документация, да анализират резултатите от дейността.

Чрез годишното разпределение, което всеки учител подготвя в началото на учебната година, се конкретизира разпределяне на времето за всеки учебен час. Така преподавателят може да планира приложението на методите на обучение – традиционни и иновационни, както и на начините за изпитване и оценяване.

*Форми и методи за изпитване и оценяване*

- Устно изпитване и оценяване.
- Писмено изпитване и оценяване.
- Тестове за изпитване и оценяване – с алтернативен отговор (вярно/невярно), с множествен избор на отговора, за довършване или допълване.
- Практическо изпитване и оценяване.
- Графично изпитване и оценяване.

През последните години все повече навлезе тестовото изпитване и оценяване. Съществува голямо разнообразие от варианти на тестови методики. Това дава възможност за всеки конкретен случай да се подбере най-подходящата разновидност.

Дидактическият тест е създаден въз основа на програмно определен брой учебен материал, учебно съдържание, усвояването, на което се диагностицира (Бижков, 1996). Има различни видове дидактически тестове – стандартизирани, нестандартизирани, общи тестове за постижения и диагностични тестове, предварителни, процесуални, заключителни тестове, нормативни и критериални, тестове за диагностика на практически умения и други (Бижков, 1996).

Най-подходящ за целите на обучението по „Обща теория на счетоводната отчетност“ е дидактическият тест, който е нестандартизиран, процесуален, формиращ. Това е тест създаден от учителя, предназначен да се използва в рамките на училището. Процесуалните, формиращи тестове се използват след изучаване на завършена част от учебното съдържание (раздел, методическа единица, отделен урок) обикновено в самия процес на учебно-възпитателната работа (Бижков, 1996).

В „Обща теория на счетоводната отчетност“ към всяка урочна единица се разработва по един дидактически тест, който помага на учителя да провери

нивото на усвоеност на знанията. По този начин се извършва оценяване на постиженията на учениците. Необходимо е, за да достигнат поставените цели да покрият половината от поставените им тестови въпроса. За целта се разработва предварителна скала за оценяване, която се предоставя на учениците заедно с теста, провежда им се инструктаж за начина на работа и им се обяснява начинът на оценяване (Приложение-тест, Петров, 2011). Въпросите, които са включени в теста, са съобразени както с учебния материал в урочната единица, така и с учебния материал на предходните уроци, като се цели натрупване на знанията.

С прилагането на теста, като форма за контрол и оценяване на знанията, се цели по-точно измерване нивото на усвоеност на учебния материал. Избягва се субективният фактор, които може да окаже влияние, както при другите форми на оценяване. Чрез тестовите учениците ясно виждат своите постижения, запознати са с начина на оценяване. За учителя тестът е начин за проверка на знанията и за планиране на последващата му работа с учениците. Много по-лесно се обработва информацията и се виждат пропуските в изучавания материал.

С така разработените тестове представянето им пред учениците, формирането на оценката чрез скала се изпълняват основните изисквания за оценката, а именно:

- да бъде обективна, т.е. да отразява действителните учебни постижения на ученика, да съответства на неговата подготовка;
- да бъде диференцирана, т.е. да отразява различните страни от подготовката на ученика – не само равнището на владение на теоретическия материал, а и уменията му да го прилага на практика;
- да бъде мотивирана, т.е. на ученика да бъде ясно защо получава една или друга оценка (Андреев, 1995).

Тестовите не са основният инструмент за изпитване и оценяване на учениците. Трябва да се използват различни методи, съобразени както с учебния материал, така и с възможностите и възрастовите характеристики на учениците.

За съжаление, тестовите показват постиженията само на учениците. А по техните резултати се прави оценка за работата на учителя. А дали това е правилно? А ако равнището на обучаваните е под нормалното и при максимум усилия, желание и способности за ефективна педагогическа дейност резултатите не са добри?

Вероятно е дошло времето да се погледне по-сериозно към проблема за оценъчната дейност на работата на учителите като цяло и при решаването му да се имат предвид както постиженията на доцимологията, а така също и спецификите на училищната практика.

## ПРИЛОЖЕНИЕ

### ВАРНЕНСКА ТЪРГОВСКА ГИМНАЗИЯ „Г. С. РАКОВСКИ“ – ВАРНА

Тест за проверка на знанията по тема „Система на счетоводните сметки“

ПРЕДМЕТ: Обща теория на счетоводната отчетност

Дебитният оборот на една активна счетоводна сметка представлява:

- а) сумата от записванията по дебита на сметката;
- б) сумата от записванията по дебита на сметката плюс началното салдо;
- в) разликата между записванията по дебита и кредита на счетоводната сметка

Кредитният оборот на една пасивна счетоводна сметка представлява:

- а) сумата от записванията по дебита плюс началното салдо;
- б) сумата от записванията по кредита на сметката;
- в) първото записване по кредита на счетоводната сметка

Дебитният сбор на една активна счетоводна сметка се определя, като:

- а) сумата от записванията по дебита плюс началното салдо;
- б) сумата от записванията по дебита минус записванията по кредита;
- в) сумата от записванията по дебита на сметката.

Кой е най-големият по стойност структурен елемент на активната счетоводна сметка?

- а) дебитният сбор;
- б) дебитния оборот;
- в) кредитният сбор.

Получените авансово суми от длъжностни лица за изпълнение на служебни задачи се отчитат чрез сметка:

- а) ДРУГИ ДЕБИТОРИ;
- б) ПОДОТЧЕТНИ ЛИЦА;
- в) ПЕРСОНАЛ.

Инвентаризацията на активите и пасивите се извършва задължително в следните срокове:

- а) ежемесечно;
- б) шестмесечно;
- в) през всеки отчетен период във връзка с годишния финансов отчет;
- г) при сериозни инфлационни процеси.

Документирането е:

- а) способ за трайно запаметяване на стопански факти, явления и събития върху хартиен или технически носител;
- б) техническо средство за запаметяване;
- в) справка за протекли събития.

Понятието „Документооборот“ отразява:

- а) съвкупност от документи на предприятието;
- б) движението на документи от момента на тяхното съставяне или получаване в предприятието до предаването им в счетоводния архив;
- в) движението на документите от момента на тяхното съставяне до предаването им за обработка в счетоводния отдел на предприятието.

Счетоводната статия е писмен израз на:

- а) балансовото обобщаване;
- б) документирането;
- в) двойното записване.

Кога една активна счетоводна сметка остава без крайно салдо?

- а) когато дебитният сбор=кредитния оборот;
- б) когато дебитният оборот= кредитния оборот;
- в) когато дебитният сбор е по-голям от кредитния оборот.

|        |      |   |     |     |    |
|--------|------|---|-----|-----|----|
| ТОЧКИ  | До 4 | 5 | 6-7 | 8-9 | 10 |
| ОЦЕНКА | 2    | 3 | 4   | 5   | 6  |

Точки.....

Оценка.....

Преподавател:

(Кр. Макавеева)

### БЕЛЕЖКИ:

1. [www.referati.org](http://www.referati.org) – Живко Тодоров.
2. [www.kaminata.net](http://www.kaminata.net)
3. Наредба №27/09.01.2012 за придобиване на квалификация по професия „Оперативен счетоводител“.
4. Учебен план за придобиване на квалификация по професия „Оперативен счетоводител“.
5. Учебна програма по „Обща теория на счетоводната отчетност“.

**ЛИТЕРАТУРА:**

- Андреев, М. (1996). *Процесът на обучението. Дидактика*. С., УИ „Св. Климент Охридски“.
- Бижков, Г. (1995). *Методи и методология на педагогическото изследване*. С.
- Петров, Л. (2011). *Основи на счетоводството*. „Мартилен“.

**REFERENCES**

- Andreev, M. (1996). *Protsesat na obueniето. Didaktika*. S., UI “St. Kliment Ohridski”.
- Bizhkov, G. (1995). *Metodi i metodologiya na pedagogicheskoto izsledvane*. S.
- Petrov, L. (2011). *Osnovi na schetovodstvoto*. “Martilen”.

**METHODS FOR EXAMINATION AND RESULTS CONTROL IN  
GENERAL THEORY OF ACCOUNTING CLASS**

**Abstract.** This paper considers the problem of monitoring and examination of student’s achievements in General Theory of Accounting classes. The legal training documents used for acquiring Accountant professional qualification are being specified. The application of test as a tool for examination and control during the learning process is also being discussed.

✉ **Mrs. Krasimira Makaveeva**  
High School of Commerce “Georgi Rakovski”  
Varna, Bulgaria  
E-mail: makaveeva\_kr@abv.bg